

Ministerie van EZ
T.a.v. de heer Drs. R. Feringa
Directeur N&B
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

**Advies van de directeur bureau Risicobeoordeling &
onderzoeksprogrammering**

**Advies over de risico's in de oestersector op
introductie en verspreiding van (invasieve) exoten**

**Bureau Risicobeoordeling &
onderzoeksprogrammering**

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.vwa.nl

Datum
19 juni 2017

Onze referentie
NVWA/BuRO/2017/265

Bijlagen
4

Aanleiding

In 2014 heeft bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering (BuRO) een signaaladvies afgegeven over de oesterputten.¹ Daaruit zijn, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ), een aantal vervolgacties voortgekomen met als doel het risicobeeld van exoten in de oestersector compleet te krijgen. Dit risicobeeld zou moeten gaan over de kansen dat (invasieve) exoten door activiteiten van de oestersector en de daaraan gerelateerde activiteiten van de schelpdierverwerkende industrie, mogelijk geïntroduceerd en verspreid worden in de Oosterschelde en andere waterlichamen met een Natura 2000 doelstelling.

De behoefte aan een dergelijk risicobeeld vloeit voort uit de verwachtingen die leven bij partijen die het convenant van de mosseltransitie in 2008 hebben gesloten. Onderdeel van deze transitie is het verplaatsen van mosselzaad van de Oosterschelde naar de Waddenzee. Hierover heeft BuRO in 2013 het advies *Geïntroduceerde uitheemse soorten in de Oosterschelde, die kunnen uitgroeien tot probleemsoorten in de Waddenzee*² uitgebracht.

De natuur- en milieuorganisaties uit het hiervoor genoemde convenant zien de oesterputten en de verwerkingsbedrijven als de achterdeur waarlangs nieuwe invasieve uitheemse soorten geïntroduceerd kunnen worden in de Oosterschelde.

Een belangrijk doel van de beleidsregels over de schelpdierverplaatsingen³ is het minimaliseren van de risico's op het introduceren van probleemsoorten (nr. 267278)⁴ in een Natura 2000-gebied door schelpdiertransporten. Dit geldt momenteel voor het importeren en het verwateren van mariene schelpdieren naar en in de Oosterschelde en het verplaatsen van mosselzaad (en halfwas mosselen) van de Oosterschelde naar de Waddenzee (Zuid-Noordverplaatsingen). De Zuid-Noordtransporten zijn inmiddels gestaakt, vanwege het wijdverspreid voorkomen van de Japanse oesterboorder (een probleemsoort).

De oestersector kampte in 2016 met grote verliezen door, aldus de sector, twee exoten, namelijk de Japanse oesterboorder en een variant van het

¹ NVWA/BuRO/2014/4798 Signaaladvies oesterputten.

² NVWA/BuRO/2013/3451 Advies geïntroduceerde uitheemse soorten in de Oosterschelde, die kunnen uitgroeien tot probleemsoorten in de Waddenzee.

³ Beleidsregels inzake schelpdierverplaatsingen; Staatscourant 2012 nr. 12068.

⁴ Probleemsoort is een soort waarvan op basis van best beschikbare wetenschappelijke kennis kan worden aangenomen dat deze een significant negatief effect kan hebben op de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000 gebied.

oesterherpesvirus (OsHV-1 μ var). Deze exoten zijn meegekomen met de Japanse oester (ook een exoot). Daarom heeft EZ samen met de Nederlandse Oestervereniging (NOV) en de provincie Zeeland het "Plan van Aanpak Oesterproblematiek 2016-2018" uitgebracht op 9 maart 2016. Doel van het plan is om de oestersector toekomstperspectief te bieden, hetgeen samengaat met eerdere beleidsafspraken die gemaakt zijn in het beleidsbesluit "Schelpdiervisserij 2005-2020, Ruimte voor een zilte oogst".

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) heeft BuRO gevraagd een advies uit te brengen over de risico's van de introductie en verspreiding van (invasieve) exoten in de oestersector. De resultaten van dit advies zijn ook relevant voor de Provincie Zeeland. Zij is immers verantwoordelijk voor de activiteiten in en rondom de oesterputten en schelpdierverwerkende bedrijven in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Uitzonderingen daarop vormen de kweek en visserij van schelpdieren. Daar is het ministerie van EZ voor verantwoordelijk.

Ondernomen acties en opgeleverde rapporten

Dit advies is mede gebaseerd op de volgende bronnen en onderzoeken:

- 1 Risicobeeld oestertransporten in relatie tot mariene invasieve exoten (IMARES rapport C066/15);
- 2 Inventarisatie van de tarrastortplaatsen bij Yerseke, Strijenham en het Zijpe in de Oosterschelde (GiMaRIS rapport 2015_10)⁵;
- 3 Soorteninventarisatie oesterputten en oesterpercelen, 2015 (GiMaRIS rapport 2015_19);
- 4 Reglement Visplan 2015 van de NOV;
- 5 Plan van Aanpak Oesterproblematiek 2016-2018 en
- 6 Een bedrijfsbezoek aan een mossel- en oesterwerker in Yerseke in 2016.

Onderzoeksresultaten en discussie

Hieronder worden de belangrijkste relevante resultaten en bevindingen besproken per rapportage, verder het Visplan, het Plan van Aanpak en het bedrijfsbezoek.

1. Risicobeeld oestertransporten ~ IMARES rapport C066/15:

- Oesters worden primair verplaatst om de kwaliteit ervan voor consumptie te optimaliseren en om over voldoende uitgangsmateriaal (oesterbroed) te kunnen beschikken. Echter, deze transporten beperken zich niet alleen tot het verplaatsen van de doelsoorten (oesters, schone schelpen); met deze transporten worden ook andere mariene organismen verslept.
- Er zijn op basis van aantal, volume en aard van het transport, 24 risicobewegingen geïdentificeerd, die gerelateerd zijn aan de oestersector (zowel nationaal als internationaal), waarvan een aantal een verhoogd risico hebben op introductie en verspreiding van exoten (semi-kwalitatieve analyse). Zie bijlage 1 voor een overzicht van aan de oestersector gerelateerde bewegingen.
- Hieronder zijn de bewegingen (zie bijlage 1 voor duiding van de nummering) met een verhoogd risico (A en B-**risicoklasse**⁶) uitgelicht:

⁵ Er heeft geen onderzoek plaatsgevonden naar de (herkomst van de) verschillende tarrastromen binnen bedrijven wegens het ontbreken van een juridische basis. Daarom is besloten enkel de tarrastortplaatsen te inventariseren, hetgeen een indicatie kan geven of uitheemse soorten afkomstig van buiten de toegestane gebieden toch gestort zijn in de Oosterschelde.

- tarra⁷ van Korringaweg naar stortlocatie Yerseke (beweging 8; A-score);
- tarra als substraat voor de broedinvang; afhankelijk waar de tarra vandaan komt, verschillen de risico's (bewegingen 9a, 9b, 11a en 11b; A/B score);
- import vanuit gebieden zonder NB⁸-wet vergunning (beweging 16b; A-score);
- import vanuit gebieden waarvoor NB-wetvergunning is afgegeven (beweging 16a; B-score). Echter, BuRO is van mening dat als de voorwaarden van de beleidsregels betreffende schelpdierverplaatsingen en het schelpdieren import monitoringsprotocol zorgvuldig zijn nageleefd, hierdoor de risico's voor het importeren van probleemsoorten worden geminimaliseerd. Zie het eerder aangehaald BuRO advies (voetnoot 2).
- De meeste nationale oestertransporten leiden niet tot introducties van nieuwe exoten in het gebied, maar kunnen wel de verspreiding van reeds geïntroduceerde soorten versnellen. Dit geldt vooral voor de soorten die geen pelagische fase kennen, zoals de oesterboorder.
- Met het opheffen van Productschap Vis is er geen of minder zicht op de import van schelpdieren uit landen waarvoor géén NB-wetvergunning is afgegeven. Daarbij is het niet duidelijk hoe met de tarra van deze transporten wordt omgegaan door de verwerkingsbedrijven. Het zijn juist deze importen die mogelijk hebben geleid óf leiden tot introducties van nieuwe exoten.
- Er worden meldingen gedaan van niet-toegestane schelpdier- of tarraverplaatsingen. Bewijslast hiervan is vaak moeilijk.
- Oesters van mindere kwaliteit gaan van de oesterputten weer terug naar de kweekpercelen voor herstel. Dit geeft een extra risico op introductie en verspreiding van exoten omdat in de oesterputten en/of bedrijven schelpdieren vanuit diverse herkomstgebieden komen en er wellicht "kruiscontaminatie" kan plaatsvinden. De oesterputten staan in open verbinding met de Oosterschelde en vormen hierdoor al een risico. Met name omdat er momenteel geen NB-wet toetsing is voor opslag van schelpdieren uit diverse gebieden.
- Hergebruik van 'schone' mosselschelpen van de kokerijen vormt een goed substraat voor de invang van oesterbroed. Echter dit substraat is duurder dan de 'vuile' (ongekookte) mosselschelpen, die rechtstreeks afkomstig zijn van de tarra van de bedrijven. Tevens worden deze vuile schelpen vaak als onderlaag voor de schone schelpen gebruikt. Dit vormt een groot risico, afhankelijk van de herkomst en samenstelling van de tarra.
- Nieuwe experimentele kweekmethoden vinden plaats op aangewezen locaties. Dit is vooral ingegeven door het argument weerstand te kunnen bieden tegen de verliezen die de sector de laatste tijd lijdt. Volgens de sector ontstaat het verlies door predatie van de oesters door de Japanse oesterboorder en uitval van Japanse oesters door een variant van het oesterherpesvirus (*Ostreid herpesvirus 1; OSHV-1* μ var). Doel van de kweekmethoden is te zien of de

⁶ Imares is gekomen tot een klasse indeling van de risicobeelden. Hierbij is rekening gehouden met de volumes en de aard van de transporten. Tevens is er, indien mogelijk, rekening gehouden met de verschillen in soortensamenstelling tussen het brongebied en doelgebied. Er zijn 6 verschillende risico klassen gedefinieerd variërend van A (meeste risico) tot F (minste risico). A en B klasse hebben dus een verhoogd risico.

⁷ De tarra bestaat voornamelijk uit afval (schelpen en aanhangende organismen) van de mosselverwerking maar ook de resten van de oesterverwerking. De meeste tarra is afkomstig van de mosselkweek in de Oosterschelde en de Waddenzee, maar in de winter en het voorjaar is er ook tarra van geïmporteerde schelpdieren uit landen als Ierland, Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Denemarken.

⁸ NB-wet: Natuurbeschermingswet 1998 is vervangen is door de nieuwe Natuurbeschermingswet

predatiedruk van de oesterboorder en infectiedruk van de OshV-1 μ var hierdoor worden beperkt. Of het risico voor andere exoten wordt meegenomen, is vooralsnog niet duidelijk.

2. Inventarisatie van de tarrastortplaatsen ~ GiMaRIS rapport 2015-10

- Bij de twee nog in gebruik zijnde tarrastortlocaties, namelijk bij de stortboei op het Slipperplaatje bij Yerseke en bij het Zijpe, werden relatief veel verschillende soorten exoten aangetroffen, respectievelijk 25 en 24 verschillende exoten in 30 monsters per gebied. De tarrastortplaats bij Strijendam waar 16 soorten exoten werden aangetroffen is niet meer in gebruik als tarrastortplaats.
- Er werden vier niet-levensvatbare uitheemse soorten gevonden die nog niet eerder levend zijn aangetroffen in de Oosterschelde. Deze vier soorten komen waarschijnlijk van buiten de Oosterschelde en zijn vermoedelijk met de tarra meegekomen. Het betreft: - *Cryptopleura ramosa* (alg, D1⁹), - *Desmarestia aculeata* (alg, D1), - *Dreissena bugensis* (schelp, D11) en - *Glycymeris glycymeris* (schelp, L).
 - De voornoemde algen komen ook voor in herkomstgebieden van de mosselimporten en ze komen voor van de Middellandse Zee tot aan de Noorse kust. Beide worden niet gezien als probleemsoorten.
 - *Dreissena bugensis* is een zoetwaterschelp en vormt verder geen bedreiging voor het mariene milieu.
 - De vondst van de gewone marmerschelp (*G. glycymeris*) geeft een duidelijke indicatie dat er ook materiaal is gestort van buiten de toegestane gebieden. Deze is nog niet eerder in een SASI¹⁰ aangetroffen.

3. Inventarisatie oesterputten en –percelen ~ GiMaRIS rapport 2015-19

- In september 2013 zijn de oesterputten voor het eerst geïnventariseerd door Imares. Begin november 2015 heeft de tweede inventarisatie plaatsgevonden door GiMaRIS. Bij de eerste inventarisatie waren de putten leeg en bij de tweede volop in gebruik. Dit ziet men terug in de resultaten want bij de tweede inventarisatie zijn er 16 soorten exoten méér gevonden dan bij de eerste inventarisatie. In totaal zijn er 33 verschillende soorten exoten gevonden bij de putten. Alle soorten die in de putten zijn aangetroffen komen al voor in de Oosterschelde.
- In de Grevelingen zijn in totaal 22 en in de Oosterschelde 28 soorten exoten gevonden op de percelen. Beduidend hogere aantallen worden gevonden op de oesterpercelen dan op de mosselpercelen. Voor een deel is dit te verklaren door het rijkere habitat en soortengemeenschap van de oesterpercelen.
- De Japanse oesterboorder (*Ocenebra inornata*) komt wijdverspreid voor op de percelen en in de putten. Zie figuur 6 van het GiMaRIS rapport.
- Opvallend is dat de Amerikaanse oesterboorder (*Urosalpinx cinerea*) niet is aangetroffen in de putten en op de percelen. Deze is vooralsnog alleen gevonden bij Gorishoek, een populaire duiklocatie.

⁹ Zie tabel 2 van het betreffende rapport. Indeling in de verschillende categorieën van ouderdom: D1 tot en met D30 en L is levend. Voorbeeld D1 geldt voor algen die los zijn van substraat, niet verweerd en geen voortplantingsorganen hebben. D11 geldt voor een tweekleppige schelp die niet verweerd is.

¹⁰ SASI: Scheldierdier Afhankelijke Soorten Inventarisatie; Gimaris-report 53, Gittenberger 2015

4. Reglement Visplan 2015

Het reglement Visplan is door de NOV opgesteld en daarin is onder meer de openstelling van de percelen geregeld. Tevens is het bestuur bij machte om in bijzondere omstandigheden de oestervisserij stil te leggen. Daarnaast staan er vereisten in het Visplan over visserijactiviteiten, waaronder het gebruik van een 'black box' systeem in het kader van de controle op die visserijactiviteiten. Controles worden uitgevoerd door de Oestercombo. Het ministerie van EZ kan om inzage van de gegevens vragen.

Het Reglement stelt specifieke regels t.a.v. het Grevelingenmeer:

- er mogen geen oesters en andere levende organismen worden uitgezaaid van buiten de Grevelingen;
- er mag geen substraat van buiten de Grevelingen voor broedwinning worden uitgezaaid, tenzij het substraat een behandeling heeft ondergaan opdat deze vrij is van mariene organismen;
- schepen moeten gereinigd zijn en vrij zijn van alle mariene organismen om insleep van schelpdierziektes, virussen en wellicht ook exoten te voorkomen.

Het is voorsnog onduidelijk in hoeverre deze regels worden nageleefd en hoe de controles daarop plaatsvinden. Deze onduidelijkheid geldt ook voor hoe er gereinigd wordt en welke onderdelen van het schip het betreft.

5. Plan van Aanpak Oesterproblematiek 2016-2018

Het Plan van Aanpak is geschreven met de insteek om de oestersector een toekomstperspectief te bieden tegen de dreiging van een tweetal eerder genoemde exoten, namelijk de Japanse oesterboorder en de oesterherpesvirus (OsHV-1 μ var). In de probleemanalyse wordt gesteld dat het meer een economisch dan een ecologisch probleem betreft. Beperkt voedselaanbod en een hoge filtratiecapaciteit van de filterfeeders zorgen voor een afname van de primaire productie in de Oosterschelde (seizoensinvloeden zijn buiten de beschouwing gelaten). Verdere uitbreiding van schelpdierbestanden kan het risico op overexploitatie induceren.¹¹ Dit komt vooral door toenemende (wilde) bestanden van de Japanse oester en de Amerikaanse zwaardschede. Deze exoten hebben een hoger filterend vermogen dan bijvoorbeeld de inheemse soorten. Hierdoor filteren ze veel fytoplankton weg van de inheemse soorten. Ervan uitgaande dat de draagkracht van de Oosterschelde een vast gegeven is, zullen eventuele extra oesterbestanden en kweekmethoden in de Oosterschelde wellicht een toegenomen (negatieve) impact hebben op instandhoudingdoelstellingen voor het habitat Grote Baaien (H1160). Dit habitat is onderdeel van het Natura 2000-gebied Oosterschelde.

Het Plan van Aanpak zal zich wel conformeren aan de wet- en regelgeving en in die zin zullen de gereguleerde natuurdoelen worden meegenomen.

Het Plan van Aanpak geeft aan dat het oorzakelijke verband tussen sterftcijfers van de oesters kwantitatief niet vaststaat. Het is dus niet bekend welk aandeel

¹¹ Smaal, A.C., Schellekens, T., van Stralen, M.R. & J.C. Kromkamp. 2013. Decrease of the carrying capacity of the Oosterschelde estuary (SW Delta, NL) for bivalve filter feeders due to overgrazing? *Aquaculture* 404-405: 28-34

veroorzaakt wordt door de oesterboorder en welk aandeel door het virus. Gezien het gegeven dat de Oesterboorder een koudbloedig organisme is, verwacht BuRO dat de predatiedruk van deze soort beperkt blijft. Wellicht heeft het oesterherpesvirus (OsHV-1 μ var) hier dus een groter aandeel in dan de oesterboorder.

Belangrijk is om vast te stellen dat de Amerikaanse oesterboorder (*Urosalpinx cinerea*) nog niet is aangetroffen op de oesterpercelen. De kans dat deze zich daar in de toekomst zal gaan vestigen is reëel zolang er nog veelvuldig bewegingen binnen en tussen oestergebieden en -percelen plaatsvinden.

Verder wordt in het Plan van Aanpak aangegeven dat (voor zover bekend) de oesterboorder nog niet voorkomt in het Veerse Meer. Er zijn echter aanwijzingen dat deze al bij de monding van het Veerse Meer is aangetroffen. Een SASI kan hierover meer zekerheid geven.

Volgens het Plan van Aanpak kunnen ook proeven worden opgezet voor *off bottom* kweek in de Westerschelde. In het Plan staat dat de beleidslijn Schelpdierverplaatsingen via SASI en Schelpdierimportprotocol als controlemechanismen zouden moeten worden toegepast ter voorkoming van verdere uitbreiding van invasieve exoten, met name probleemsoorten voor de Westerschelde.

Het vermijden van niet-gebiedseigen tarra voor de invang oesterbroed zou een goede maatregel zijn. Daarbij is het wel van belang dat de controle en het toezicht hierop ingericht kunnen worden opdat er handhavend kan worden opgetreden. In het Plan van Aanpak staat beschreven dat er wordt nagedacht om op termijn te stoppen met de tarrastortingen. Inmiddels is er onder leiding van Provincie Zeeland de werkgroep Proceswater en Tarrastromen opgetuigd om dit probleem aan te pakken. De Gedeputeerde Staten van provincie Zeeland zullen hier binnenkort een besluit over nemen.

6. Bevindingen bedrijfsbezoek schelpdierverwerker

Bij dit bedrijf is nadrukkelijk niet gekeken naar sanitaire en veterinaire risico's maar naar het risico dat er eventueel (invasieve) exoten levend het bedrijf kunnen verlaten en daarmee in de Oosterschelde terecht kunnen komen. Hieronder worden de relevante bevindingen opgesomd en geduid.

- Het risico van proceswaterlozingen van de schelpdierverwerkende bedrijven in de Oosterschelde is onduidelijk. Mosselen en oesters worden in containers verwaterd. Controle-technisch is het onderscheid tussen verschillende herkomstgebieden van de mosselen/oesters lastig te maken (zonder de verplichte importdocumentatie in te kijken). Een groot deel van het proceswater wordt geloosd in de Oosterschelde, in principe met een eindzuiveringsstap, bijvoorbeeld in de vorm van een UV-behandeling en/of een ozon-skimmer. In hoeverre onbehandeld proceswater, na contact met de schelpdieren, geloosd wordt in de Oosterschelde is niet bekend.
- De grotere organismen/aangroei die met de mosselen en oesters meekomen (zijnde tarra), worden uit gesorteerd en in een grote container verzameld. De tarra wordt naar het Slipperplaatje in de Oosterschelde gebracht. Is de tarra

- afkomstig uit Wnb-vergunde gebieden, dan zouden de eventueel nog levende organismen geen probleemsoorten mogen zijn.
- De fysieke controle op tarra uit de verschillende herkomstgebieden is lastig. Er zou bij tarrastortingen in de Oosterschelde ook tarra aanwezig kunnen zijn uit gebieden die wel probleemsoorten kunnen bevatten.
 - Voor een breed sectorbeeld aangaande de kansen op introductie van exoten via tarra of proceswater zouden andere schelpdier(verwerkende) bedrijven ook bezocht moeten worden.

Conclusies

Op basis van de verschillende onderzoeken, bedrijfsbevindingen, het Visreglement en het Plan van aanpak Oesterproblematiek concludeert BuRO het volgende:

- De oestersector vormt door de vele verplaatsingen een groot risico voor introductie en/of (versnelde) verspreiding van exoten. Een goed voorbeeld hiervan blijkt de Japanse oesterboorder te zijn, die inmiddels wijdverspreid over de oesterpercelen en de oesterputten voorkomt. Als de vele verplaatsingen in stand blijven zal dit ook voor andere exoten faciliterend kunnen werken in hun verdere verspreiding en introductie binnen en tussen gebieden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Amerikaanse oesterboorder.
- Het storten van tarra in de Oosterschelde brengt een groot introductierisico van exoten met zich mee. Dit risico is sterk afhankelijk van het oorsprongsgebied van de (verwerkte) schelpdieren. Als de tarra gebiedseigen (afkomstig uit de Oosterschelde) is, zijn de risico's van verplaatsingen van tarra beduidend minder.
- Bij het importeren van schelpdieren bestaat een groot risico voor de introductie van exoten/probleemsoorten, ook als deze rechtstreeks naar de oesterputten (er is immers een open verbinding met de Oosterschelde) dan wel naar de schelpdierverwerkende industrie (tarrastromen en proceswaterlozingen) gaan. Dit geldt ook voor schelpen uit Duits en Deense deel van de Waddenzee. Het risico is beperkter als de importen afkomstig zijn uit de toegestane gebieden en voor schelpdiersoorten waarvoor een Wnb-vergunning is afgegeven. Daarmee wordt namelijk het risico op introductie van probleemsoorten geminimaliseerd.
- Het ontbreken van effectief toezicht op importpartijen zorgt ervoor dat niet toegestane acties niet of lastig opgemerkt worden.
- Aangezien het importeren (en uitzaaien) van mosselen andere risico's met zich mee kan brengen dan bij het importeren van oesters, is het noodzakelijk dat eventuele vergunningen gebonden zijn aan schelpdiersoort en oorsprongsgebied. Ook is het van belang dat frequenter gecheckt wordt of er in het oorsprongsgebied geen nieuwe soorten gevonden worden die mogelijk een risico kunnen vormen voor de Nederlandse schelpdiersector en N2000-gebieden.
- Bij tarrastortplaatsen is de exotendruk beduidend hoger dan op de mossel- en oesterpercelen.
- De gevonden gewone marmerschelp (*G. glycymeris*) op een tarrastortplaats in de Oosterschelde is een sterke indicatie dat er tarramateriaal is gestort afkomstig van buiten de vergunde herkomstgebieden.
- De exotendruk bij de oesterputten is veel groter als de putten in bedrijf zijn.
- Het Plan van Aanpak Oesterproblematiek is vooral gericht op het bieden van een toekomstperspectief aan de sector. Ook de natuur kan er baat bij hebben als de tarrastortingen in de nabije toekomst niet meer worden toegestaan.

Bij uitbreiding van de oesterbestanden middels nieuwe kweekmethoden komt de draagkracht van de Oosterschelde wellicht verder onder druk te staan. In hoeverre dit de natuurdoelen zou kunnen schaden, is niet bekend.

Advies NVWA-BuRO

BuRO adviseert het volgende aan het ministerie van Economische Zaken:

- Zorg ervoor voor zover dat mogelijk is dat schelpdierverplaatsingen tot een minimum beperkt worden tussen en binnen de (Natura 2000-) gebieden opdat de Amerikaanse oesterboorder en andere exoten (met name die met een niet-vrij zwemmend larvaal stadium) zich minder snel verspreiden. Hier heeft de oestersector op de lange termijn ook baat bij.
- Onderwerp schelpdierverplaatsingen tussen N2000 gebieden aan de beleidslijn Schelpdierverplaatsingen.
- Laat de schelpdier importen uit de Duitse en Deense Waddenzee ook onder het importregime van vallen. Het is immers uit een OSPAR III gebied.
- Treed in overleg met de provincie Zeeland om tot een toezicht- en controlesysteem voor import van mariene organismen te komen zodat het risico voor introductie en verspreiding vanuit oesterputcomplexen dan wel vanuit schelpdierverwerkende bedrijven wordt geminimaliseerd. Sluit daarbij aan bij de regelgeving rondom het importeren en verplaatsen van schelpdieren, zoals beschreven in de Beleidsregel Schelpdierverplaatsingen.
- Verbied voorlopig in samenspraak met Rijkswaterstaat en provincie Zeeland het storten van tarra zolang niet vaststaat dat het gebiedseigen tarra betreft of tarra van schelpen die onder de NB-wetvergunning mogen worden geïmporteerd en uitgezaaid. De naleving hiervan dient controleerbaar te zijn voor de bevoegde autoriteiten.
- Vind samen met de provincie en sector op de middellange termijn een alternatief voor tarrastortingen in de Oosterschelde.
- Bevorder dat de provincie de proceswaterlozingen onderwerpen aan de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet omdat niet uitgesloten kan worden dat er exoten op deze manier geïntroduceerd kunnen worden in de Oosterschelde. Daarbij dient aangetoond te worden dat een effectieve eindzuiveringsstap heeft plaatsgevonden alvorens het water te lozen. Een uitzondering kan gemaakt worden voor het proceswater dat uitsluitend in contact is geweest met gebiedseigen (Oosterschelde) schelpdieren of schelpdieren uit gebieden waarvan vaststaat dat dit geen extra risico geeft. Dit dient wel controleerbaar en daarmee handhaafbaar te zijn.
- Bevorder dat de NOV beter in het Reglement Visplan aangeeft hoe de controle en handhaving plaatsvindt van de transporten naar de Grevelingen. Verzoek om daarbij een reinigingsprotocol uit te werken voor de schepen, ruimen en vistuigen opdat helder is hoe en wat er gereinigd moet worden. Dit dient dan ook gecontroleerd te kunnen worden.
- Zorg ervoor, samen met de sector en provincie, dat de impact op de natuurdoelen nadrukkelijker worden meegenomen in de acties die voortvloeien uit het Plan van Aanpak Oesterproblematiek, waaronder het uitvoeren van SASI's in gebieden als het Veerse Meer om aan te tonen dat er 'schoon' oesterbroed kan worden opgevist. Laat hierbij een soorteninventarisatie uitvoeren in de Westerschelde voordat men deze nieuwe locaties in gebruik gaat nemen.

Wat er verder nog zou kunnen gebeuren

Wanneer het Ministerie dit wenst, kan BuRO verder nagaan hoe bedrijven op dit moment hun processen hebben ingericht ter voorkoming van het introduceren van exoten in de Oosterschelde.

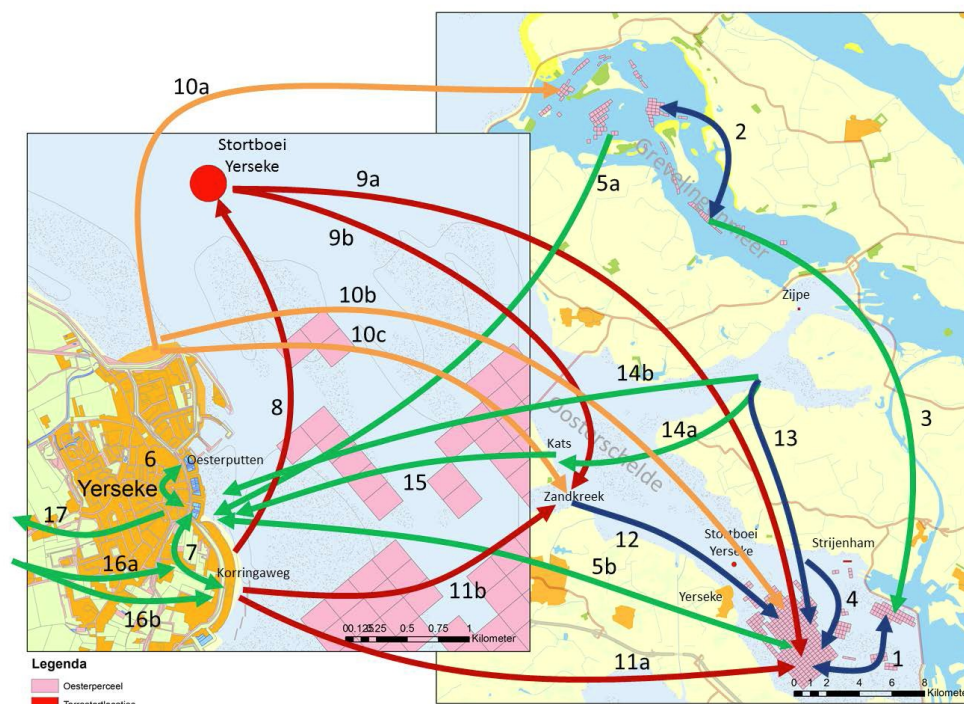
Tevens kunnen er SASI's uitgevoerd worden om de vinger aan de pols te houden als het om probleemsoorten en exoten gaat in de schelpdiersector, zodat tijdig een signaal kan worden afgegeven als er problemen dreigen te ontstaan. Er zou gestart kunnen worden met het Veerse Meer.

Hoewel deze nota zich beperkt tot de oestersector, zijn andere schelpdiersectoren (met name de mosselsector) van belang voor een goede aanpak van het probleem én om te voorkomen dat nieuwe exoten mogelijk een probleem gaan vormen. Veel maatregelen zouden in de gehele schelpdiersector per gebied genomen moeten worden om effect te hebben.

Hoogachtend,

prof. dr. Antoon Opperhuizen
directeur bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering

Bijlage 1: Risicobewegingen oestersector

Figuur 1: Overzicht van de schelpdierverplaatsingen gerelateerd aan de oesterkweek. De linker figuur is een uitvergroting van de rechter figuur nabij Yerseke. Voor een verklaring van de nummers zie onderstaande tekst. De kleur van de pijlen is indicatief voor het materiaal dat wordt getransporteerd. Groene pijlen zijn voornamelijk oesters. Oranje pijlen zijn "schone" mosselschelpen uit de kokerij. Blauwe pijlen zijn oesters en tarra (schelpresten en overige organismen) en de rode pijlen zijn voornamelijk tarra dat wordt gebruikt als collecteur. (Bron: Imares).

In figuur 1 worden de volgende verplaatsingen onderscheiden:

- 1 Verplaatsing van schelpdieren tussen percelen in de Oosterschelde.
- 2 Verplaatsing van schelpdieren tussen percelen in het Grevelingenmeer.
- 3 Verplaatsing van schelpdieren van percelen in het Grevelingenmeer naar de percelen in de Oosterschelde.
- 4 Verplaatsing van oesterbroed en schelpresten tussen de "vrije gronden" en de kweekpercelen.
- 5 Verplaatsing van oesters van de kweekpercelen in de Oosterschelde (5b) en Grevelingenmeer (5a) naar de oesterputten en de mossel- en oesterverwerkingsbedrijven aan de Korringaweg in Yerseke.
- 6 Verplaatsing van oesters tussen de oesterputten.
- 7 Verplaatsing van oesters van de oesterputten naar de verwerkingsbedrijven aan de Korringaweg.
- 8 Afvoer van tarra van de mossel- en oesterverwerkingsbedrijven naar de stortlocatie Yerseke.
- 9 Verplaatsing van schelpresten van stortlocatie Yerseke naar de oesterbroedinvangpercelen in de Kom (9a) en bij de Zandkreek (9b).

- 10 Hergebruik van "schone" mosselschelpen uit de kokerij op de broedinvang percelen in het Grevelingenmeer (10a), de Kom (10b) en de Zandkreek (10c).
- 11 Gebruik van tarra van de mossel- en oesterverwerking als substraat voor oesterbroed in de Kom (11a), en de Zandkreek (11b).
- 12 Verplaatsen van ingevangen oesterbroed van de percelen in de Zandkreek naar de Oesterpercelen in de Kom van de Oosterschelde.
- 13 Vissen van oesters op de mosselpercelen en uitzaaien op de kweekpercelen in de Kom.
- 14 Gebruik van handgemaakte oesters van mosselpercelen in voor opkweek in mandjes (14a) en levering aan de handel (14b).
- 15 Levering van oesters vanuit nieuwe experimentele locaties en technieken.
- 16 Import van oesters waarbij er onderscheid is gemaakt tussen import vanuit gebieden waarvoor een NB-wet vergunning is afgegeven (16a) en import vanuit gebieden waarvoor geen NB-wet vergunning is afgegeven (16b).
- 17 Export van oesters, voornamelijk over land.